INFORME SOBRE LA QUALITAT LINGÜÍSTICA EN ELS BUTLLETINS METEOROLÒGICS TELEVISIUS

(maig del 2023)

1. INTRODUCCIÓ

L'Observatori de la Qualitat Lingüística (OQL) ha analitzat la llengua oral de 14 butlletins meteorològics emesos per TV3, À Punt i IB3 durant el mes de setembre del 2022. Concretament, s'han transcrit i analitzat 6 espais de TV3, 4 d'À Punt i 4 d'IB3, tant de l'edició del migdia com del vespre, tant d'entre setmana com del cap de setmana. A l'annex es detallen les dades corresponents a aquests programes, que són presentats per 14 meteoròlegs diferents (11 homes i 3 dones).

La durada mitjana d'aquests espais és de 9 minuts a À Punt, de 6 minuts i escaig a IB3 i de 5 minuts a TV3. La quantitat de minuts d'àudio que s'han transcrit és de 36 minuts per a À Punt, 30 minuts i mig per a TV3 i 25 minuts per a IB3: en total, poc més d'una hora i mitja.

La informació que transmeten els meteoròlegs durant aquests espais s'emmarca en un discurs planificat. L'estructura sempre segueix un esquema molt semblant: 1) repàs del temps que ha fet i del que fa, i 2) previsió a curt termini i a més llarg termini; i sovint, entre aquestes dues parts s'expliquen fets o fenòmens interessants des del punt de vista meteorològic o fins i tot d'altres àmbits de la ciència (vegeu l'apartat 4g). Però, a diferència d'altres programes televisius (els telenotícies, sense anar més lluny), no és un discurs llegit, sinó que les explicacions són espontànies, guiades únicament pels mapes i les imatges que es van veient a la pantalla.

És un discurs, per tant, en què es reflecteixen les característiques pròpies de la parla espontània: vacil·lacions, embarbussaments, repeticions, ús de mots crossa, anacoluts... Aquests fenòmens, però, si no és que es donen amb una freqüència molt elevada o són molt estridents, no resten qualitat al discurs, sinó que el fan natural i pròxim a l'espectador.

El que sí que pot afectar la qualitat lingüística és la velocitat elocutiva. Cada meteoròleg parla a un ritme diferent: des del que emet 134 paraules per minut fins al que n'emet 222 hi ha una diferència notable, i s'estableix una gradació progressiva que situa la mitjana en 189 paraules per minut. Òbviament, com més ràpida és l'elocució, més perill hi ha d'elidir síl·labes que no tocaria o de no vocalitzar prou bé: pronúncies com *de tant tant* (en comptes de *de tant en tant*), *fis i tot* (en comptes de *fins i tot*), *que ha afat* (en comptes de *que ha agafat*) o bé *meterològic* o inclús *metelògic* (en comptes de *meteorològic*) denoten una rapidesa excessiva que seria desitjable evitar.

A diferència del primer informe de l'OQL sobre la qualitat lingüística en la publicitat radiofònica, en què s'analitzen una gran quantitat de fenòmens, l'informe d'aquesta campanya ofereix quatre pinzellades de fonètica i se centra en una selecció de fenòmens molt més acotada. Concretament, analitza amb profunditat l'ús d'algunes expressions temporals, el vocabulari i la terminologia relacionats amb la meteorologia, i la toponímia.

En el marc dels informes que desenvolupa l'OQL, cal tenir present que l'autoritat lingüística és la que determinen les obres normatives de l'Institut d'Estudis Catalans: la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC), la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (GEIEC), la *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana* (GBU), l'*Ortografia catalana* (OIEC) i el *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC). De tant en tant es recorre a altres obres del mateix Institut o a publicacions d'altres organismes o editorials que poden donar raó d'algun fenomen, sense que això impliqui atribuir-los autoritat normativa.

Agraïm a l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, al Termcat i a la Comissió de Terminologia Científica i Tècnica de l'Institut d'Estudis Catalans la lectura i les observacions que han fet de diferents apartats d'aquest informe.

2. NOTES DE FONÈTICA

Cada meteoròleg manté els trets fonètics propis del seu parlar. En mallorquí, la manca de reducció vocàlica de la o en u («c**[o]**nsiderable», «pr**[o]**gressiva»: cf. GIEC 3.3.1.1); en valencià, la pronúncia africada sonora de la fricativa sonora (***pluges*** dit «plu**dg**es», ***jornada*** dit «**dj**ornada»: cf. GIEC 4.2.3.1b); en central, l'emmudiment de la **t** del grup **-nt** final («duran**(t)** el dia»: cf. GIEC 4.3.2). També s'observen pronúncies genuïnes en els enllaços de paraules: per exemple, amb elisions vocàliques («primer**'** hora», «aquí **'l** que tindrem»; cf. GIEC 3.4) o simplificacions de grups consonàntics («**el'** ruixats»; cf. GIEC 4.4.3.4d).

Al costat d'usos com aquests, propis del registre formal, se'n troben d'altres que, malgrat que són fruit de l'evolució interna de la llengua, no són adequats en aquest registre. En un butlletí d'IB3, per exemple, es detecta l'elisió esporàdica de la vocal final de mots esdrúixols com ***presència*** o ***notícia***: «la presenc**i** del sol», «la notic**i**» (GIEC 3.3.4.2d; cf. també el *Llibre d'estil per a la ràdio i la televisió de les Illes Balears*); en un altre d'À Punt, es pronuncia amb africada sorda —tot i que no de manera sistemàtica— la fricativa sonora (***dijous*** dit «di**tx**ous», ***jornada*** dit «**tx**ornada»: cf. GIEC 4.2.3.2); i en 5 dels 6 butlletins de TV3, s'observa l'ensordiment del grup **-bl-** en paraules com ***estable*** o ***variable*** (dites «esta**pl**e» i «varia**pl**e»: cf. GIEC 4.3.6).

Es detecten altres trets fonètics, interferits pel castellà, que no són acceptables en el registre formal, com ara la pronúncia de ***trajectòria*** com si s'escrivís «tra**i**ectòria» (sentida en un espai d'À Punt) o la pronúncia de la partícula ***que*** en central amb una e tancada (sentida mitja dotzena de vegades en un butlletí de TV3).

Entre aquests usos no acceptables en el registre formal, n'hi ha dos que criden especialment l'atenció. El primer és l'ensordiment de la *s* sonora: és perceptible sobretot en dos dels programes d'À Punt, tant en l'àmbit del mot («no**[s]**altres», «vi**[s]**ibilitat») com quan la *s* final de mot entra en contacte amb la vocal inicial del mot següent («fin**[s]** i tot», «mé**[s]** intenció»); en un butlletí de TV3 també s'observa una certa tendència a ensordir la *s* final de mot en aquest últim context («restes de núvol**[s]** a prop de la costa»).

El segon fenomen que crida l'atenció és el ieisme: no pas el ieisme històric, sinó la substitució de la lateral palatal [ʎ] per la semivocal palatal [j] en qualsevol context (GIEC 4.2.5). És perceptible sobretot en un dels butlletins d'IB3 (***lleugerament*** dit «**i**eugerament», ***rellotge*** dit «re**i**otge») i en dos més d'À Punt (***llamps*** dit «**i**amps», ***lluita*** dit «**i**uita»). També s'observa esporàdicament en algun altre espai: ***dilluns***, per exemple, es pronuncia amb ieisme en dos

butlletins d'À Punt i en dos més d'IB3. Per a altres pronúncies relacionades amb els dies de la setmana, vegeu l'apartat 3b.

En cap dels dos casos —ensordiment de la *s* i ieisme— no es tracta de la incapacitat dels emissors d'articular la *s* sonora o la lateral palatal, perquè tots pronuncien adequadament aquests sons en altres paraules («avi**[z]**os», «temperature**[z]** altes»; «**[ʎ]**evant», «Ma**[ʎ]**orca»). De fet, hi ha un meteoròleg que arriba a pronunciar la mateixa paraula, *zona*, amb *s* sorda i amb *s* sonora en dues frases consecutives. Es tracta, més aviat, d'un vici de pronunciació emmarcat en una relaxació pròpia dels registres informals, que no és acceptable en contextos formals.

En canvi, un dels meteoròlegs no produeix el so de la ***r*** vibrant segons el lloc d'articulació que li correspon en català (alveolar), sinó que fa aquesta ***r*** sistemàticament uvular, és a dir, com en francès. En aquest cas, sí que es tracta d'una anomalia de pronúncia que només es podria corregir mitjançant la logopèdia.

Hi ha un fet peculiar, i és que un dels meteoròlegs d'À Punt és del parlar central però adopta el valencià per informar. Això fa que, inevitablement, barregi trets dels dos dialectes: tan aviat pronuncia la *r* final dels infinitius («esta**r**», «provoca**r**») com l'emmudeix («avança**(r)**», «toca**(r)**») i, de fet, arriba a pronunciar de manera diferent un mateix verb com *baixar*; de vegades se li escapa alguna neutra, inexistent en valencià («mínim**[ə]**s», «perdr**[ə]**»), o fa una *a* allà on s'esperaria una *e* («tení**[a]**m», «eix**[a]**s»). Aquesta opció podria generar el debat, que no és objecte d'aquest informe, sobre si els professionals dels mitjans han de convergir cap al dialecte dels espectadors quan parlen en públic.

3. EXPRESSIONS TEMPORALS

Les referències temporals són força habituals en els informatius meteorològics. En aquest apartat analitzem l'ús d'unes quantes expressions de temps díctiques, és a dir, les que designen un moment o un interval que indiquen anterioritat, simultaneïtat o posterioritat respecte al moment de l'acte de parla (GIEC 31.2.4).

a) El dia en què som i els dies contigus

En tots els espais es fa referència al dia present, amb la variació dialectal corresponent: TV3 i IB3 diuen ***avui***; À Punt diu ***hui***. En 9 programes dels 14 analitzats es parla del dia immediatament anterior (***ahir***), i en 13, del dia immediatament posterior (***demà***); i únicament en 3 s'empra l'adverbi per indicar el dia que fa dos després d'avui, que també varia en funció del parlar: ***despús-demà*** (2 butlletins d'À Punt) i ***demà passat*** (1 butlletí de TV3).

Quan a algun d'aquests adverbis s'hi afegeix la part del dia posposada, es dona una certa variació sintàctica relacionada també amb els dialectes. A IB3 la part del dia no du cap introductor: *avui* ***dematí***, *avui* ***migdia***, *avui* ***capvespre***, *avui* ***vespre***, *ahir* ***vespre***. A TV3, en canvi, va introduïda amb la preposició *a* seguida de l'article (que, en masculí, formen contracció): *ahir* ***al vespre***, *demà* ***al matí***, *demà* ***a la tarda***. I a À Punt se'n detecten dos casos, tots dos amb preposició: *demà* ***de vesprada***, *demà* ***a mig matí***.

b) Els dies de la setmana

En 13 butlletins s'esmenta algun dia de la setmana sense l'article definit. Tal com indica la GIEC 16.3.1.3a, així és com s'expressa el valor díctic dels dies de la setmana, o sigui quan fan referència a l'immediatament anterior o posterior en el marge d'una setmana: «el dia més insegur és **dilluns**», «ho notarem sobretot **dimarts**», «la temperatura davalla **dimecres, dijous i divendres**». Únicament en dos dels espais, en què també es detecta un bon ús d'aquesta estructura, es fa servir esporàdicament l'article quan no tocaria: «la lluna plena serà [...] **el dissabte**» (en referència a *aquest dissabte*), «en parlarem a partir **del dissabte i del diumenge**» (en referència a *aquest dissabte i aquest diumenge*).

Quan el dia de la setmana va seguit d'una part del dia, s'observa una variació similar a la que es dona en els casos vistos més amunt. A IB3, sense preposició ni article: *dijous **dematí***; i a TV3 i, en aquest cas, també a À Punt, amb preposició i article: *dimarts **a la tarda***, *dissabte **al migdia***.

Es detecten algunes peculiaritats pel que fa a la pronúncia dels dies de la setmana. Al marge del cas esmentat més amunt de la pronúncia de ***dilluns*** amb ieisme, en un altre dels butlletins d'IB3 el meteoròleg pronuncia sistemàticament ***divendres*** com si s'escrivís «dive**nr**es», amb la *r* vibrant. Es tracta d'una pronúncia pròpia dels parlars baleàrics en els registres informals (GIEC 4.2.6b). En canvi, és pròpia de qualsevol registre en mallorquí i en menorquí la pronúncia de ***dissabte*** com si s'escrivís «dissa**tt**e» (GIEC 4.4.2.4b), i així se sent en dos dels butlletins d'IB3.

Finalment, un dels meteoròlegs d'À Punt pronuncia sistemàticament ***diumenge*** com si s'escrivís «**du**menge»; un altre meteoròleg, en canvi, ho diu amb diftong. La reducció del diftong *iu* a *u* en aquesta paraula és una pronúncia molt estesa al País Valencià, tal com es pot veure a l'*Atles Lingüístic del Domini Català*; tot i que el *Diccionari normatiu valencià* preveu les dues pronúncies, en registres formals és preferible la pronúncia amb el diftong.↑

c) Expressió de la simultaneïtat

Per a expressar que un fenomen té lloc en el mateix moment en què s'està parlant, els meteoròlegs se serveixen de diferents expressions: «**ara mateix**, alguns núvols però poc importants», «entre 27 i 28 graus **en estos moments**», «aquí **de moment** no hi cau cap xàfec», «amb aquests 23 graus de temperatura **actual**», etc.

En 4 butlletins s'observa la locució adverbial ***a hores d'ara***: «alguns ruixats [...] que a hores d'ara descarreguen a l'entorn de les Pitiüses», «a Morella tenim a hores d'ara 27 graus». En un dels de TV3, però, s'elideix inadequadament la preposició *a* inicial: «calma total **hores d'ara** a l'Estartit». D'acord amb el DIEC, l'única forma normativa d'aquesta locució és *a hores d'ara* i, tal com indica el portal lingüístic ésAdir, cal evitar l'elisió de la *a*.

En un dels espais d'IB3 es fa servir la locució ***a dia d'avui***: «entre dijous i divendres veim probable a dia d'avui que tenguem plogudes». Es tracta d'una expressió que no apareix en obres normatives i per a la qual l'Optimot, sense explicitar que sigui inacceptable o inadequada, proposa diferents alternatives. L'ésAdir la considera d'ús general al costat d'altres expressions com *ara per ara* o *en aquests moments*.

d) Expressió de l'anterioritat i la posterioritat

Al marge dels dies de la setmana i dels dies contigus a aquell en què som, s'observa una bona varietat de recursos per a fer referència a un moment passat o futur. Per a situar un fenomen en el passat, ja sigui immediat o llunyà, es recorre a l'ús dels adjectius ***últim*** o ***darrer*** («en els últims dies», «aquestes darreres hores»), a l'adverbi ***abans*** («abans de la sortida de sol») o al verb ***fer*** («fa una estoneta»). L'anterioritat també pot expressar-se amb el verb en temps passat i una expressió temporal: «les pluges que també hi ha hagut **aquesta matinada**», «ha fet bona cosa de calor **durant la nit**». En casos així, el valor d'anterioritat ja l'aporta el temps verbal o bé el mateix context del discurs, però de vegades aquestes expressions es reforcen de manera redundant amb l'adjectiu ***passat***: «veim imatges d'aquesta passada matinada», anteposant innecessàriament l'adjectiu al nom.

A l'hora de situar un fenomen en el futur es fan servir expressions com «**després** tornarà a sortir el sol», «aquestes precipitacions **aquestes immediates hores**» (una construcció, la de les «immediates hores», freqüent en l'argot dels meteoròlegs dels mitjans però gens habitual en altres àmbits), «un altre [cicló] que podria formar-se **d'ací no res**». En aquesta última estructura, detectada en dos butlletins d'À Punt, s'observa la supressió de la preposició *a* (*d'ací a no res*), que és habitual en la parla espontània tot i que sol mantenir-se en els registres formals (GIEC 19.3.4.3b).

Es fan servir sovint els adjectius ***pròxim*** i, no tant, ***proper***: «en pròxims dies», «durant les pròximes jornades», «les properes hores». Quan aquests adjectius acompanyen un determinant demostratiu simplement reforcen la idea d'immediatesa i —igual que amb l'adjectiu *passat* en expressions d'anterioritat— són prescindibles: «les pluges més importants arriben esta **pròxima** nit», «la temperatura aquesta **pròxima** nit davalla». Amb el nom ***setmana***, es troben diferents opcions: «la setmana **que ve**», «la setmana **vinent**» i «la **pròxima** setmana».

La locució prepositiva ***de cara a***, que indica un moment futur (GIEC 19.9.3.1d), és habitual en els butlletins de TV3 i també s'observa en un cas a À Punt: «de cara a dissabte les temperatures tornaran a baixar». En els 4 d'IB3, en canvi, es fa servir la locució ***amb vista*** **a** (i ***amb vistes a***): «pols en suspensió que començarem a notar sobretot amb vista a demà», «amb vistes a dilluns podria remuntar una miqueta el termòmetre». Les locucions *de cara a* i *amb vista a* tenen en comú un valor final (GIEC 19.9.3.4d) amb un complement que sol expressar un fet futur, i això podria explicar que *amb vista a* prengui aquest significat temporal de futur, que no queda recollit, però, a la normativa.

En un dels informatius es fa servir la construcció ***per endavant***: «Demà serà el dia més càlid d'aquests que tenim per endavant». Com a locució, *per endavant* vol dir 'anticipadament', però aquí no és utilitzada com a locució, sinó com una simple expressió temporal amb valor de futur; tal com indiquen l'Optimot i l'ésAdir, convé evitar aquest ús en favor d'alternatives com *a davant* (o *al davant*) o, en un cas com aquest, d'una opció amb una estructura diferent, com ara «Demà serà el dia més càlid d'aquests que vindran».

4. VOCABULARI POPULAR I TERMINOLOGIA

El vocabulari meteorològic que es fa servir en els diversos programes analitzats pertany en bona part a la llengua comuna: ***sol***, ***vent***, ***boira***, ***tempesta*** (en cap cas es detecta el castellanisme *tormenta*), ***tronades***, ***temperatura***, ***humitat***.

Sovint es fan servir geosinònims, és a dir, variants dialectals per a expressar un mateix concepte: el ***temps*** (TV3 i IB3) i l'***oratge*** (À Punt); els ***núvols*** (TV3 i À Punt) i els ***niguls*** (IB3); la ***pluja*** (TV3 i À Punt) i la ***ploguda*** (IB3); la ***sortida*** *de sol* (TV3) i l'***eixida*** *de sol* (À Punt): la ***xafogor*** o un ambient ***xafogós*** (TV3) i la ***basca*** o un ambient ***bascós*** (À Punt i IB3). En aquest cas, cal remarcar que, malgrat que *basca* i *bascós* no figuren al DIEC amb aquest sentit, sí que recullen aquests usos altres obres, com el *Diccionari català-valencià-balear*, el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* o la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, III. Lèxic*, i en el *Petit Atles Lingüístic del Domini Català 3* es veu que *basca* és la forma més estesa al País Valencià i les Illes Balears.

La riquesa expressiva de la llengua també s'aprecia en la varietat de noms i adjectius que s'utilitzen per fer referència a un mateix fenomen o a fenòmens pròxims: els ***ruixats***, ***xàfecs***, ***aiguats*** i ***cortines de precipitació***; les ***ventades*** i ***cops de vent***; els ***llamps*** i l'***activitat elèctrica***; el *cel* ***tapat***, ***enterbolit*** o ***enteranyinat*** i l'*ambient* ***grisenc***; o, al contrari, les ***clarianes*** i el *cel* ***ras***, ***clar***, ***destapat*** o ***estirat*** (aquest últim mot, propi del mallorquí segons el *Diccionari català-valencià-balear*, s'usa en un butlletí d'IB3); un ***ambient complicat*** i un ***oratge rebolicat***. L'adjectiu *rebolicat*, detectat només a À Punt, no figura al DIEC, però sí que es documenta en el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*; a més, el *Llibre d'estil de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació*, B-4.1a remet al *Diccionari normatiu valencià*, i aquest el recull.

Més enllà de les peces lèxiques, també s'observen estructures morfosintàctiques variades per a parlar d'un mateix fenomen. Per a expressar graus elevats de calor, per exemple, tan aviat es recorre a la sufixació (la ***calorada***) com a un adjectiu (*calor* ***intensa***), a una oració de relatiu (*calor* ***que no afluixa***) o a una quantificació (***molta*** *calor* o ***molta de*** *calor*, ***bona cosa de*** *calor*).

De vegades es fa ús dels diminutius per a indicar la baixa intensitat o la dimensió reduïda del fenomen que s'esmenta: *un petit* ***frontet***, *algun* ***nuvolet***, *aquestes* ***gotetes***, *petits* ***ruixadets***, *temperatura més* ***fresqueta***. Aquest ús es troba especialment en expressions quantitatives: *una* ***miqueta*** *menys de calor*, *un* ***poquet*** *de vent*. Esporàdicament també es fan servir superlatius o estructures equiparables: *temperatures* ***altíssimes***, ***lleugeríssima*** *tramuntana*, *temperatura* ***molt i molt*** *elevada*.

Pel que fa a la fraseologia popular, a TV3 es fa servir un proverbi per començar un dels butlletins («Després de la tempesta, la calma»). A À Punt, en un butlletí es comparteix amb l'audiència un refrany enviat per un espectador («El cel a borreguets, aigua a canterets») i en un altre s'integra en el discurs, adaptant-lo improvisadament, un altre refrany («...una posta de sol marcada per l'ambient rogenc: això vol dir pluja o vent»).

Puntualment, es detecta alguna inadequació i alguna imprecisió. En un cas, per exemple, s'observa l'ús d'una paraula excessivament col·loquial i, per tant, inadequada al context del discurs: *molta* ***rasca*** (cf. ésAdir). En un altre butlletí s'indica que «s'ha **escapçat** aquesta boira, s'ha **esqueixat**». Tot i que potser els verbs més habituals per a indicar que la boira desapareix són *esvair* i *dissipar*, també *esqueixar-se* i *esquinçar-se* són registrats en el *Diccionari descriptiu*

de la llengua catalana (accepció 6b). En canvi, *escapçar-se* no és adequat aplicat a la boira: probablement hi ha hagut una confusió amb el verb *escampar-se*, que sí que vol dir 'aclarir-se'.

De vegades amb el lèxic comú no n'hi ha prou, perquè s'han d'explicar alguns fenòmens amb un cert detall i amb exactitud. Aleshores els meteoròlegs recorren a la terminologia, el vocabulari d'especialitat que els permet precisar la informació. El vocabulari i la terminologia que es recullen en aquest informe fan referència a fenòmens propis de l'època de l'any en què s'han emès els butlletins analitzats, cap al final de l'estiu i el començament de la tardor. És lògic, doncs, que no hi aparegui terminologia pròpia d'altres estacions de l'any.

a) Els vents i els aires

Per a fer esment de la procedència dels diferents tipus de vent, esporàdicament es fan servir els noms d'aquests vents: *aquesta lleugera* ***tramuntana***, *la lluita entre el* ***ponent*** *i el* ***llevant***. Majoritàriament, però, es recorre a estructures més descriptives, tot i que sovint coincideixen amb els noms dels vents: *vent* ***de component nord/sud/est/oest*** o ***amb component migjorn***; *vent* ***de mestral***, ***de ponent*** o ***de llevant***; *vents* ***del nord***, *vents* ***allevantats***. Aquest últim adjectiu, tot i que no es recull al DIEC, és un derivat ben format que equival a *de component est*. En dos informatius es parla de les ***brises*** i, en un d'aquests espais, també del *vent* ***terral***, és a dir, el que bufa de terra cap a mar.

De vegades es menciona la ***força del vent***, generalment per a indicar si el vent té tendència a guanyar força o a perdre'n. En un butlletí, a més, se n'explicita el valor: «àrees de força quatre a sis». En dos casos es fa referència també a les ***ratxes*** o ***ràfegues*** de vent. Tot i que la definició del DIEC per a aquests dos termes varia, el *Diccionari de meteorologia* editat pel Termcat els fa sinònims.

Es recorre a la paraula *aire* per a parlar del concepte ***massa d'aire***: «la massa d'aire es veu obligada a ascendir». També s'esmenten l'***aire fred*** («hi ha aire fred a les capes altes de l'atmosfera») i les ***llengües d'aire*** («aquesta llengua d'aire càlid que es situa sobre les illes Balears»). En algun cas, però, s'omet la paraula *aire*: «aquesta llengua freda arribarà al seu màxim entre aquesta tarda, vespre i nit».

Com acabem de veure, es fa alguna referència a l'***atmosfera***, i també s'esmenten en totes tres televisions fenòmens com l'***estabilitat*** o la ***inestabilitat*** (reduccions de les denominacions *estabilitat atmosfèrica* i *inestabilitat atmosfèrica*, respectivament), la ***boira*** (À Punt i TV3), la ***boirina*** (À Punt), la ***calitja*** (IB3) i la ***pols en suspensió*** (IB3 i TV3).

b) Els núvols

Les variants *núvol* i *nigul* produeixen derivats com ***nuvolositat***, ***nuvolades*** i *dia* ***ennuvolat*** (TV3 i À Punt) i ***ennigulades*** (IB3). Aquesta última forma no es documenta al DIEC, però sí al *Diccionari català-valencià-balear*, amb el significat de 'conjunt de núvols que cobreixen el cel'.

Es parla de diferents tipus de núvols (o niguls) en funció de l'altitud: núvols **alts**, **mitjans** i **baixos** (o *nuvolositat* ***de tipus baix***). Val la pena remarcar que el terme ***núvol mitjà*** s'expressa sempre adequadament amb l'adjectiu *mitjà* i no pas amb *mig*. Es troben algunes referències, sobretot a

IB3, al gruix dels niguls: *niguls* ***prims*** i *niguls* ***gruixats***. També a IB3 es parla en dos butlletins de *niguls* ***d'evolució***, un terme —reducció de *niguls d'evolució diürna*— que no recullen ni els diccionaris generals ni els d'especialitat, però que sí que s'esmenta al *Manual d'estil* del Servei Meteorològic de Catalunya.

Esporàdicament, també s'esmenten alguns noms de núvols, concretament els ***cúmuls*** i els ***altocúmuls*** (formes que tenen un cert caràcter divulgatiu enfront de les més habituals entre els especialistes, que són *cúmulus* i *altocúmulus*), i els ***cumulonimbus***. Aquests termes, més tècnics, sempre s'anomenen en el moment de comentar una imatge, de manera que, encara que no se n'expliquin les característiques, l'espectador els identifica perquè els veu a la pantalla.

En diferents espais, es parla de ***tornados***, ***mànegues*** i ***tubes***. A banda d'ensenyar-ne imatges, sovint es fan unes explicacions complementàries perquè l'espectador acabi d'entendre quan s'utilitza una denominació o una altra: «una mànega que va entrar en terra i que va provocar força destrosses [...] Per tant, es va convertir en un tornado»; «aquesta tuba, que és pràcticament un tornado si arriba a tocar terra».

Una de les designacions més singulars que s'han recollit prové d'un butlletí d'IB3. Mentre es comenten diferents imatges de la situació del cel, n'apareix una d'una cala del terme municipal de Ferreries, i el meteoròleg diu que s'hi veuen «es **al·lots de Ferreries**». Com que a la imatge no hi surt cap al·lot —de fet, no hi surt cap persona—, la paraula *al·lots* sembla que s'ha d'interpretar en referència a una altra cosa. El llibre *Els noms dels niguls a Mallorca (migjorn i llevant)* explica que en diferents indrets de Mallorca hi ha certs grups de niguls que reben diferents noms. Els més populars són els de Santanyí: des de diferents localitats del voltant, s'hi refereixen amb designacions com *es frares de Santanyí*, *es padrinets de Santanyí* o *es al·lots de Santanyí*. Es tractaria, doncs, d'una designació popular dels niguls que transcendeix a un àmbit més general i formal.

c) Les precipitacions

La paraula ***precipitació*** és força usada en els 14 espais analitzats (es documenta fins a 45 vegades). En un butlletí de TV3 es fa servir el verb ***precipitar*** amb el valor de 'ploure': «veiem a on està precipitant». Aquest ús intransitiu no figura al DIEC, però sí que en deixa constància el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (accepció 7). En un altre cas (À Punt), es parla d'***aigua precipitable***, un terme que figura al *Diccionari de meteorologia* editat pel Termcat.

Pluja i ***ploguda***, que són paraules més populars que no pas *precipitació*, s'utilitzen una mica menys (fins a 37 vegades); en canvi, es recorre més als ***ruixats*** (58 vegades), típics del final de l'estiu, que és justament l'època en què es van emetre els informatius analitzats. També s'esmenten altres tipus de precipitacions, com la ***pedra*** (2 butlletins de TV3), la ***calamarsa*** (3 butlletins de TV3) i el ***calabruix*** (un butlletí d'IB3). Els termes *calamarsa* i *calabruix*, tot i que difereixen en les definicions del DIEC, són sinònims segons la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, III. Lèxic* i la Neoloteca.

En 3 dels espais es fa referència als ***aiguats***, i en 2 a les ***pluges torrencials*** o d'***intensitat torrencial***: segons el *Diccionari de l'emergència climàtica* del Termcat, *aiguat* i *pluja torrencial* són sinònims. En un d'aquests espais, també es parla dels ***xàfecs***.

En un dels programes d'IB3 es fa servir la paraula ***acumulats*** en referència a la quantitat de pluja caiguda: «Repassam els acumulats que hem tengut aquestes darreres hores». Es tracta de la nominalització d'un adjectiu: tot i que *acumulat* no figura als diccionaris com a substantiu, es pot considerar una reducció d'un sintagma com *registres acumulats*.

En algunes circumstàncies es recorre a un llenguatge una mica més planer. Per exemple, per a indicar que un episodi de precipitació «***regarà*** tota la península». O per a parlar de quantitats poc abundants de pluja: *deixar* ***alguna gota***, *caure* ***alguna gotellada***, *possibilitat de* ***quatre gotes***.

d) La mar

En els espais del temps sovint es parla de l'estat de la mar. Justament la paraula ***mar*** a IB3 es diu en femení («tenim **la** mar més complicada»), a TV3 en masculí («l'aigua **del** mar») i a À Punt s'observa variació: en dos butlletins la diuen en femení i en dos més en masculí. Tots dos gèneres són normatius i, per tant, la tria s'ajusta en bona part al dialecte i a l'idiolecte de cada meteoròleg. En el cas de TV3, a més, s'ajusta a la preferència pel masculí que explicita el portal ésAdir.

Es fa referència a la temperatura de la superfície de la mar, a si la situació marítima és tranquil·la o alterada, i s'expliciten fenòmens com els ***temporals marítims***, les ***tempestes marítimes***, la ***maror*** i la ***forta maror***. Alguna vegada es parla de la mar en altres termes: «creixia aquesta línia d'inestabilitat en el **canal** entre Eivissa i Mallorca». No és estrany constatar que els butlletins en què es dona més informació sobre l'estat de la mar són els d'IB3.

Justament en un d'aquests espais d'IB3 s'esmenta un terme peculiar, la ***rissaga***: «Atenció a la possibilitat [...] de qualque rissaga en el cas de Menorca». Es tracta d'una variant dialectal, recollida al *Diccionari català-valencià-balear*, de la paraula *ressaca*. Malgrat que pot designar el «moviment de retrocés de l'aigua que ha avançat riba amunt després de desfer-se l'onada», pel context de la informació que es dona es refereix al «corrent d'aigua que es genera dins un port o una badia tancada, especialment de moviment vertical, semblant a la marea» (cf. DIEC).

e) Huracans i altres fenòmens tropicals

Els butlletins buidats es fan ressò d'uns quants fenòmens meteorològics llunyans que van ser notícia o bé en si mateixos o bé perquè a casa nostra ens en van arribar «les escorrialles», com s'explicava a TV3. Concretament, es parla de ***depressions tropicals***, de ***tempestes tropicals*** i dels ***huracans*** Danielle, Earl i Ian.

A À Punt s'explica, amb dades, que aquests conceptes es diferencien per la velocitat dels vents que generen. I també ho aprofiten per a aclarir la distinció entre ***huracans*** i ***tifons***: són huracans si «es generen a l'Atlàntic, mentre que si es generen al Pacífic s'anomenen tifons». També es fa una descripció de les diferents categories en què es classifiquen els huracans.

En algun cas també es fa referència als huracans amb el terme ***cicló tropical***. Segons el *Diccionari de física* del Termcat, «els ciclons tropicals prenen diferents noms locals, com ara *huracà* al mar de les Antilles i a l'Atlàntic i *tifó* a la mar de la Xina i a l'oest del Pacífic», de manera que es pot

considerar que es tracta de diferents termes per a designar un mateix fenomen meteorològic. En un dels espais es parla d'una ***borrasca extratropical***, amb el prefix *extra-* que indica que la borrasca es troba fora de les regions tropicals.

Criden una mica l'atenció els termes utilitzats en 3 butlletins per a referir-se a les restes d'aquests ciclons o huracans: ***excicló***, ***exhuracà*** i ***ex Danielle***. El prefix *ex-* causa estranyesa perquè generalment s'aplica a una persona (cf. GIEC 11.5e), però no és gaire habitual aplicar-lo a un fenomen meteorològic, almenys fora de l'àmbit d'especialitat. En un dels espais d'À Punt, en canvi, s'expressa de manera diferent: «continuem guaitant **el que ha sigut l'huracà** [...] Danielle».

f) Altres conceptes meteorològics

En diferents butlletins es parla de les ***borrasques***, zones de baixes pressions, i en dos espais d'À Punt s'hi fa un èmfasi especial: en un s'esmenten fins a 11 vegades i en l'altre 10. En canvi, es parla menys dels ***anticiclons***, zones d'altes pressions. També es parla de les ***pertorbacions***, escurçament del terme *pertorbació atmosfèrica*, i dels ***fronts***, terme que normalment es fa servir amb el valor de *front actiu*, és a dir, que produeix nuvolositat i precipitació: «eixe gran front de pluja». En dos programes apareixen els ***temporals***, i en tots dos casos s'explicita que es produeixen al mar: «grans temporals de mar», «amb temporal marítim».

En algun espai es fa referència a les ***nits tropicals*** i les ***nits tòrrides***. No se n'expliquen les característiques, però sí que es contextualitzen implícitament: «ja hem deixat enrere les nits tropicals de comarques interiors [...]: els 14 de Manresa, els 15 a Lleida...» (és a dir, temperatures per sota dels 20 graus, que és la mínima que marca una nit tropical: cf. Neoloteca); «tornarem a tenir una nit de ple estiu. No només tropical, sinó també tòrrida. Amb mínimes a la costa per sobre de vint-i-cinc graus». En un altre butlletí, en canvi, es prescindeix de la terminologia i s'expressa d'una manera més descriptiva: ***nits sufocants***.

En un dels espais de TV3 es parla de la ***temperatura de xafogor***. La forma que recull la Neoloteca per a aquest terme, però, és ***índex de xafogor***, que sí que s'utilitza en un altre dels butlletins de TV3. El nom ***Meteosat*** o ***satèl·lit Meteosat*** segurament ha esdevingut força familiar per als espectadors dels informatius meteorològics: s'esmenta en la meitat dels butlletins.

g) Informació més enllà de la meteorologia

Sovint en els espais del temps s'hi inclouen notícies que estan relacionades amb la meteorologia de manera indirecta o bé que estan relacionades amb altres àmbits de la ciència, com ara la geografia, l'astronomia o la zoologia. Tota aquesta informació també porta una motxilla de vocabulari i terminologia específics.

Es parla, per exemple, del nivell dels ***embassaments*** de les ***conques*** internes, de la ***lluna plena***, de l'enlairament d'un ***coet*** i dels ***bòlids***; o es comenten imatges d'uns ***gínjols***, de la ***verema*** o d'un ***grumer*** (o medusa) anomenat ***soreller*** (forma reduïda de *born soreller*; cf. Cercaterm).

A l'hora d'explicar aquestes notícies o de comentar certes imatges, es detecta alguna incorrecció. Per exemple, parlant d'una bassa, a la part baixa d'un riu, que s'alimenta amb aigua

del mar, s'explica que «en períodes de sequera l'aigua perd oxigen i prolifera **una bactèria** que dona aquest color [rosa]». Es tracta d'una interferència del castellà en comptes de la forma correcta ***un bacteri***. També es detecta algun ús que no es pot qualificar d'erroni, però sí que es pot fer una mica estrany: es comenta una fotografia d'uns dofins i es diu que eren «dotze: dues mares i deu **fills**», quan segurament el que s'esperaria és que es parlés més aviat de ***cries***.

Els únics butlletins en què es fa referència a l'***alta muntanya*** són els de TV3. Segons el *Diccionari general de l'esport* del Termcat, l'alta muntanya «se situa aproximadament per sobre els 1.500 o els 1.600 m». Com que a les Balears no hi ha cap cim que assoleixi aquesta altitud, al País Valencià en són poquets i, en canvi, a Catalunya n'hi ha més de mig miler, és lògic que la televisió catalana sigui l'única que hi fa referència.↑

h) Metodologia pedagògica

Una de les característiques que sobresurten en els espais del temps és la capacitat d'adaptar les explicacions per als no entesos, i aquesta és segurament una de les claus per a entendre el gran interès que desperten: la informació es presenta de manera molt didàctica. Ho hem vist amb els aclariments que es fan per a alguns dels fenòmens que s'esmenten, amb les imatges que es mostren i que ajuden l'espectador a fer-se una idea d'allò de què es parla, amb les notícies que es donen sobre àmbits afins a la meteorologia, etc.

Diferents informatius es fan ressò dels avisos emesos per diferents institucions: a TV3 s'esmenten els del Servei Meteorològic de Catalunya; a À Punt i a IB3 s'esmenten els de l'Agència Estatal de Meteorologia. En dos d'aquests avisos es fa referència als colors: «l'avís **groc** [...] per temperatures que podrien arribar als 36 graus»; «avisos de nivell **taronja** [...] per eixa possibilitat de ruixats que deixen fins a 40 litres per metre quadrat en una hora». Com es veu, els avisos no s'enuncien i prou, sinó que s'explica detalladament en què consisteixen.

No sempre es detallen les explicacions, però. En un dels butlletins, parlant de la mar, es concreta la força del vent: «amb àrees de força **quatre a sis**». No s'explica què impliquen aquestes forces, ni tan sols es diu que són vents d'entre 20 i 50 km/h, potser perquè es pressuposa que aquells a qui va dirigida aquesta informació —gent de mar— ja entendran les implicacions que té.

Si hi ha alguna part que s'allunya especialment d'aquesta metodologia pedagògica potser són els mapes isobàrics. És una de les parcel·les més tècniques dels informatius meteorològics, i hi entra en joc molta terminologia d'especialitat: començant pel mateix terme ***isobàric*** fins a les unitats de mesura de la ***pressió atmosfèrica***, com els ***hectopascals*** o els equivalents ***mil·libars***, i l'***anticicló***. Segons el *Diccionari de física* del Termcat, tot i que el mil·libar s'ha utilitzat molt en meteorologia, actualment «es prioritza la denominació *hectopascal*, perquè designa un múltiple del pascal, la unitat de pressió del sistema internacional d'unitats». En algun cas sí que es connota algun d'aquests termes, i això ajuda a fer-ne una bona interpretació: «un cop acabi aquesta tarda inestable, ja entrarà l'anticicló i, per tant, el temps serà molt més tranquil».

5. TOPONÍMIA

Els topònims es fan servir constantment en els butlletins meteorològics. Els més freqüents són noms de poblacions, però també els que designen comarques i altres zones àmplies (corònims);

els que fan referència a muntanyes i serralades (oronims) són més escassos, i els dels rius o estanys (hidrònims) són testimonials.

Al marge dels topònims, també es troben referències abundants a altres tipus de localitzacions no toponímiques: *el prelitoral*, *la costa*, *a l'interior*, *al nord*, *l'extrem sud*, etc. En aquest apartat ens fixem sobretot en els topònims que expressen oralment els meteoròlegs, però en algun cas també fem referència als que apareixen escrits a la pantalla. Tot i que el gruix de topònims detectats pertany a Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, també se n'han recollit uns quants d'estrangers que s'apleguen al final de l'apartat.

a) Els noms de les poblacions

Els noms de les ciutats i els pobles s'esmenten especialment per a fer referència a les temperatures o bé perquè apareix a la pantalla una imatge d'aquella població. Se cenyeixen a l'àmbit on emet cada una de les televisions; únicament en un espai d'À Punt s'esmenten les localitats catalanes de **Mataró** i del **Prat de Llobregat** perquè s'hi ha produït un fenomen destacable.

Així doncs, en els espais d'À Punt s'anomenen fins a 77 localitats; a TV3, 47, i a IB3, 22. Algunes es repeteixen en diferents programes. Són poblacions de costa (**Dénia**, **l'Ampolla**, **Ciutadella**), del pla interior (**Alzira**, **Vic**, **Petra**) i de muntanya (**Morella**, **Espot**, **Valldemossa**); són ciutats grans (**Vila-real**, **Figueres**, **Manacor**) i pobles petits (**Otos**, **Seròs**, **Llubí**). Alguns dels noms esmentats a IB3 són nuclis que pertanyen a municipis més grans, com ara **la Savina** (Formentera), **Portocolom** (Felanitx, Mallorca) i **s'Arenal d'en Castell** (es Mercadal, Menorca). Aquest últim és expressat amb l'article salat, però en pantalla apareix escrit sense, que és com el recull la Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears; totes dues formes són previstes en el *Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears*. A TV3 es fa referència al nom d'un barri barceloní: **el Raval**.

En general, es procura que hi hagi representació de totes les zones del territori. De fet, a À Punt s'esmenten poblacions tant de les zones catalanoparlants com de les zones castellanoparlants del País Valencià: **Ademús**, **Caudete de las Fuentes**, **Elda**. A IB3, la major part de les localitats esmentades pertanyen a l'illa de Mallorca.

De les prop de 150 localitats que s'anomenen, n'hi ha unes quantes que són noms sintagmàtics del tipus **Fontanars dels Alforins** o **Tossa de Mar**. En algun cas, a À Punt i sobretot a IB3, s'enuncien de forma escurçada, és a dir, ometent la part entre parèntesis: **Vistabella (del Maestrat)**, **Sant Carles (de Peralta)**, **Santa Eulària (del Riu)**, **Son Serra (de Marina)**. Aquest recurs és justificat en la mesura que no hi pot haver cap malentès.

Hi ha el cas d'una població esmentada a TV3 que podria semblar que es presta a confusió: **Calella**. Quina Calella? La del Maresme o la del Baix Empordà? En realitat, no hi ha cap equívoc: es refereix a la població del Maresme, i ho corrobora la imatge de la cala Roca Grossa que es veu. Aquesta localitat és coneguda popularment com *Calella de la Costa*, però el nom oficial és *Calella*, de la mateixa manera que el nom oficial de l'altra és *Calella de Palafrugell*.

La pronúncia dels noms de poblacions sol ser adequada. A TV3, s'ajusta a la fonètica oriental de tots els meteoròlegs, que fan les neutres pertinents en **Blanes** o **Lleida**, i redueixen la *o* en *u* en

Tortosa o **Maià de Montcal**. La població de **Sant Boi de Llobregat** no es diu d'acord amb la pronúncia local, en què la *o* de *Boi* és tancada, sinó d'acord amb la pronúncia més estesa en els parlars orientals, amb *o* oberta, igualment vàlida. Hi ha un petit descuit en la pronúncia de **Deltebre**, amb la primera *e* neutra: es tracta d'un compost en què no hauria d'actuar la reducció vocàlica (GIEC 3.3.1.2a) i, malgrat que la pronúncia local és amb *e* tancada (*Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*), la pronúncia més estesa en central és amb *e* oberta (ésAdir).

És interessant també observar que, en un butlletí, **l'Ametlla de Mar** es pronuncia geminant la *m* potser per atracció del so geminat [ʎʎ], representat pel grup *tll* (que en la pronúncia local és [ll], com si s'escrivís «l'Amme**l·l**a»; cf. *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*). La geminació de la *m* en aquest nom, si bé no és conforme a la grafia, és força estesa a Catalunya tant per als topònims com per al fruit (cf. *Petit Atles Lingüístic del Domini Català* 5).

A IB3 es detecten dues pronúncies, fetes pel mateix meteoròleg, amb l'elisió d'un so: **Sant Elm** (forma oficial de *Sant Telm*; cf. Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears, *Onomasticon Cataloniae* i *Nomenclàtor toponímic de les Illes Balears*) dit *Santem* i **Maó** dit *Mo* (cf. *Onomasticon Cataloniae*); en canvi, en un altre butlletí amb una veu diferent es diu *Maó*, amb la neutra corresponent. I també la pronúncia palatalitzada de la *c* de **Lluc** d'acord amb el que descriu la GIEC 4.2.1, típica d'extenses zones de Mallorca. A À Punt només es detecta una pronúncia amb un timbre diferent de l'esperat: **Benilloba**, amb *o* oberta, quan hauria de ser tancada (cf. *Onomasticon Cataloniae*).

Els noms d'algunes poblacions tenen una doble forma, com acabem de veure amb **Sant Elm** / **Sant Telm**. A Catalunya es dona en dos dels topònims recollits, i la diferència és purament ortogràfica: a TV3 s'opta per escriure la forma oficial **Massanes** (cf. *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*), tot i que normativament és **Maçanes** (cf. OIEC 2.6.3.3.3b); també s'opta per escriure la forma oficial **Vielha**, en aranès, d'acord amb el *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*.

Al País Valencià, moltes localitats tenen un doble nom oficial, en català i en castellà, algunes només en català i d'altres només en castellà. Quan existeix, a À Punt s'opta exclusivament per la forma valenciana: **Alacant**, **el Pinós**, **Elx**, **Oriola**, **Titaigües**, **Xalans**, **Xèrica**, **Xixona**, etc. Els noms de poblacions que apareixen escrits a la pantalla també són en la forma valenciana: **Alcoi**, **Aiora**, **Borriana**. En fan excepció **Castellfabib**, que en dos informatius es diu i apareix escrit amb la forma oficial en castellà, *Castielfabib*, i **el Toro**, que apareix escrit en un butlletí amb l'article en majúscula, *El Toro*, forma que correspon al nom oficial en castellà (cf. AVL: Noms dels municipis valencians). Hi ha casos, però, en què l'única forma oficial és el nom en castellà: **Casas de Moya**.

b) Els noms de les comarques, les illes i altres zones àmplies

En els programes de TV3 s'esmenta el nom de 22 comarques, totes precedides de l'article definit, excepte en el cas d'**Osona**: **el Baix Ebre**, **l'Alta Ribagorça**, **el Garraf**. En algun cas, quan es diuen dues comarques seguides amb un valor aproximatiu, s'omet l'article: «cap a aquest sector del Pirineu oriental, **Ripollès-Garrotxa**». I en algun butlletí l'article no es percep nítidament —i, de fet, sembla que no es digui— per una vocalització poc reeixida del meteoròleg: «Els ruixats [...] d'aquí, **de(l) Pla de l'Estany**».

En un parell d'informatius es fa referència a les subdivisions comarcals del **pla de Lleida** i del **Mig i Baix Aran**. En el cas de la **Vall d'Aran**, per cert, es diu la forma en català, però a la pantalla apareix escrita la forma en aranès: *Val d'Aran*. També s'observa la designació de comarques naturals d'acord amb el *Llibre d'estil de la CCMA* 2.3.1.3.1.2: **el Vallès** (en referència a l'Oriental i l'Occidental) i **l'Empordà** (en referència a l'Alt i al Baix).

A À Punt són 19 les comarques esmentades, també amb l'article definit (**els Ports**, **la Vall d'Albaida**, **el Baix Vinalopó**), excepte en un cas en què es diu que «a **Camp de Túria** o **Horta Nord**, hui hem arribat a 35-36 [graus]». Semblantment a les localitats, algunes comarques tenen noms diferents en castellà i en valencià, però s'opta sistemàticament pel nom tradicional en valencià: **el Baix Segura** (i no pas *la Vega Baja*). A més, es diu el nom escurçat de les comarques de **la Vall d'Aiora** (el nom oficial és *El Valle de Cofrentes-Ayora*) i de **la Plana d'Utiel** (el nom oficial és *La Plana de Utiel-Requena*). També s'observa, com a TV3, la designació agrupada del nom d'algunes comarques: **la Marina**, **la Plana** i **la Ribera** (en referència, en tots tres casos, a l'Alta i la Baixa).

Alguns topònims de Catalunya i el País Valencià poden fer referència tant a la localitat com a la província. Es fan servir en referència a la província a À Punt, però sobretot a TV3: «comarques de **Barcelona**»; «Més de 50 litres al nord de **Lleida**: Pirineu, Prepirineu...»; «cap a **Castelló** s'han mantingut entre els 30 i els 33 graus». Com indica el *Llibre d'estil de la CCMA*, per designar les províncies és convenient especificar-ho perquè no es confonguin amb el nom de la ciutat. Al costat d'aquestes referències, a TV3 es recorre a altres divisions tradicionals de Catalunya: el **Camp de Tarragona**, les **Terres de l'Ebre**, la **Catalunya Central** i **Ponent**.

A IB3 la divisió territorial s'expressa amb els noms de les illes: **Mallorca**, **Menorca**, **Eivissa** i **Formentera**. I també es parla de **les Pitiüses**. En el cas de Mallorca, es recorre a la nomenclatura d'una divisió comarcal que té una certa tradició, tot i que no és oficial: **el Ponent** (en tots 4 butlletins), **el Migjorn** (en 2), **el Llevant** (en 2) i **el Raiguer** (en un).

c) Els noms dels territoris

Sovint les referències al propi territori es fan mitjançant el pronom personal o el possessiu de primera persona del plural: «a **nosaltres** com a molt ens podria generar algun ruixat a les comarques muntanyenques del nord», «a la **nostra** terra», «a casa **nostra**». També mitjançant l'adverbi demostratiu de proximitat: «**aquí** el que tindrem serà un divendres de cel variable», «**ací** quina nit hem tingut?».

Al marge d'aquesta estratègia, quan cal referir-s'hi amb un nom, a TV3 es parla de **Catalunya**, del **País Valencià** i de **les Illes**, **les Illes Balears** o **l'arxipèlag balear**; i quan es fa servir la paraula *país*, sense cap més especificació, sempre fa referència a Catalunya: «en algunes zones del nord del **país**». A À Punt no es fa servir cap topònim per a referir-se al territori de la Comunitat Valenciana en cap dels 4 programes analitzats, però sí que en un d'aquests butlletins es parla de **Catalunya** i de les **Illes Balears**. A IB3 es parla simplement de les **Illes** i de l'**arxipèlag**, però també de les **Illes Balears**.

d) Altres topònims propis

A totes tres televisions es fa referència a diferents orònims: el **Montseny**, **Montserrat**, els **Ports** (quan en els informatius analitzats es parla dels Ports, a TV3 es fa referència, de manera escurçada, al parc natural dels Ports; en canvi, a À Punt es fa referència a la comarca que té Morella per capital), la **serralada Prelitoral**, el **Sistema Ibèric** (en referència al valencià: cf. *Gran Enciclopèdia Catalana*), **Bèrnia**, la **serra de Tramuntana** i, dins d'aquesta, **es Galatzó** (en referència al puig de Galatzó) i **sa Tudossa**. El **Pirineu** i el **Prepirineu**, que s'esmenten en 4 butlletins de TV3 i en un d'À Punt, es diuen sempre en singular. En 2 informatius d'À Punt es parla de la **serra de Mariola**: en un cas, es pronuncia *Mariola* amb *o* final en comptes de *a* per harmonia vocàlica (cf. GIEC 3.3.4.1d); en l'altre cas es pronuncia amb la *a* final.

A TV3 s'esmenten unes quantes estacions d'esquí, bé perquè hi ha una càmera, bé perquè es mostra la imatge que ha enviat algun espectador: **Vallter**, **Masella**, **Rasos de Peguera**, **Baqueira** (en pantalla surt escrit Baqueira-Beret, d'acord amb el *Nomenclàtor dera Val d'Aran* i amb el portal ésAdir) i **Boí Taüll**. Aquest últim nom surt escrit amb guionet (Boí-Taüll), tot i que tant la web de l'estació com el portal ésAdir ho escriuen sense.

A À Punt, on mostren una bona quantitat de fotografies de l'Associació Valenciana de Meteorologia i de diferents espectadors, fan referència al **pic del Teix** i a l'**alt de la Granadella**. Parlen també de l'**alt de Garrit** —i apareix escrit a la pantalla, a sota del nom de l'espectador que envia la imatge—, però l'única forma que documenta el *Nomenclàtor Toponímic Valencià* és *coll de Garrut*, amb la qual cosa l'error, atribuïble potser al mateix espectador, també es traspassa a l'oralitat.

Igualment, a IB3 es diuen uns quants noms que provenen dels títols de les fotografies enviades pels espectadors. Un d'aquests noms és **camí Ferrandell**, a Formentor; en canvi, la forma documentada al *Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears* i a la Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears és *na Ferrandell*, un cim. Un altre és **Illetes**, sense article, tot i que el topònim recollit al *Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears* i a la Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears és amb l'article: *ses Illetes*.

En els butlletins s'esmenten altres accidents geogràfics, com les valls (la **vall de Camprodon**, les **valls del Pirineu**, la **vall d'Ebo**), els caps (el **cap de Sant Antoni**, pronunciat adequadament amb la *t* de *sant*, el **cap de Formentor**), les badies (la **badia de Roses**, la **badia de Pollença**), el **golf de València**, la **Costa Brava** i, en el cas d'IB3, les cales (**cala Galdana**, **cala Morell**, **cala Murta**). A À Punt també es parla de la **cala de la Barraca**, malgrat que el nom que apareix al *Nomenclàtor Toponímic Valencià* és *platja de la Barraca*.

Pel que fa als hidrònims, únicament s'esmenta el nom de tres rius: l'**Ebre**, el **Túria** i el **Ter** (aquest últim pronunciat no pas amb la *e* oberta típica dels indrets per on passa el riu, sinó amb *e* tancada, igualment vàlida); també es parla de l'**estany Gento**, pronunciat amb *o* final, tal com indica l'*Onomasticon Cataloniae*, i de l'**embassament de Terradets**. Tot i que el nom que apareix al *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* és *pantà de Terradets*, és una designació igualment vàlida tenint en compte la sinonímia que estableix el DIEC entre els termes *embassament* i *pantà*. Només en un dels informatius, a À Punt, es verbalitza el nom del mar: el **Mediterrani**.

A IB3 parlen de **So n'Alzines**, que apareix escrit *Son Alzines* a la pantalla, en referència a una finca de la serra de Tramuntana on hi ha una estació meteorològica, situada a prop de la costa de So n'Alzines. L'única forma que figura al *Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears* és *So n'Alzines*, mentre que a la Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears hi apareix *So n'Alzines* per a la costa i *Son Alzines* per a la finca. Finalment, a TV3 es fa referència al **santuari de Queralt**, al Berguedà.

En contrast amb aquests topònims tan localitzats, se n'esmenten d'altres amb una extensió molt més gran: la **península Ibèrica** (o, simplement, la **Península**) i **Europa**.

e) Topònims estrangers

En els programes analitzats es fa referència a un grapat de topònims forans. S'anomenen diferents països: **Portugal**, **França**, **Irlanda**, **Cuba**, **els Estats Units** (amb l'article definit), **el Japó** (també amb l'article definit) i **Corea del Sud** (pronunciat, a TV3, sense la reducció de *o* en *u* en *Corea,* esperable en els parlars orientals: cf. ésAdir). S'hi mencionen l'arxipèlag de **les Açores**, **Galícia**, la **península de Florida** (pronunciat, a TV3, sense la reducció de *o* en *u* en *Florida* esperable en els parlars orientals: cf. ésAdir) i la «prefectura» de **Yakushima**, al Japó. En aquest cas, es produeix una confusió, perquè es tracta o bé de l'illa de Yakushima o bé de la prefectura de Kagoshima, a la qual pertany; i a més, el nom de Yakushima es pronuncia de manera inadequada amb el so palatoalveolar inicial, com si s'escrivís «**J**akushima».

També s'esmenten el **nord d'Àfrica**, **Amèrica Central** (sense l'article) i diferents mars i oceans: el **Carib**, el **Cantàbric**, l'**Atlàntic** i el **Pacífic**.

En els butlletins estudiats, únicament apareixen els noms de dues ciutats: **Civitavecchia** i **Roma**. La pronúncia del primer no s'ajusta a l'italià: es diu amb el so alveolar [s] inicial i eliminant la segona síl·laba, com si fos escrit «**Sità**». Com que és un topònim no adaptat al català, la pronúncia esperable seria amb totes les síl·labes i amb el so inicial palatoalveolar, com si s'escrivís «**Tx**ività» (cf. ésAdir). Finalment, s'esmenta el topònim **cap Canaveral**: tot i que surt escrit correctament a la pantalla, es pronuncia com si fos escrit «Ca**ny**averal» per interferència de la forma castellana.

6. CONCLUSIONS

En els 14 butlletins meteorològics que s'han tingut en compte per a elaborar aquest informe, emesos durant el mes de setembre del 2022 a TV3, À Punt i IB3, destaca la voluntat de presentar la informació d'una manera clara i comprensible per a tothom. Tot i que s'hi fa un ús elevat de la terminologia d'especialitat, necessària per a poder donar una informació precisa, els fenòmens s'expliquen generalment de manera molt didàctica i, sovint, amb el suport d'unes imatges que ajuden l'espectador a entendre bé el missatge.

Al marge de la terminologia, el vocabulari meteorològic utilitzat se situa majoritàriament dintre la varietat estàndard, amb algunes particularitats lèxiques de cada dialecte i en un registre força neutre. Es detecten alguns errors o inadequacions de vocabulari, però són mínims. De tant en tant, apareix alguna paraula o expressió que no figura en obres normatives, però sí que es documenta en fonts complementàries; en algun cas esporàdic hi ha petites discrepàncies entre

el DIEC i la Neoloteca o els diccionaris d'especialitat. S'observa també una bona varietat de recursos en l'ús de les expressions temporals: en general, són formes adequades, però se'n fa algun ús incorrecte que seria desitjable evitar.

Els topònims esmentats en els diferents informatius són abundants i variats: sobretot poblacions i comarques, però també illes, muntanyes, cales, etc. En general, tots els noms es pronuncien correctament, d'acord amb els trets fonètics del parlar de cada meteoròleg. Es detecta només alguna pronúncia relaxada, el timbre d'alguna vocal que difereix de la pronúncia local i algun error esporàdic. Al País Valencià els noms de moltes poblacions i comarques tenen una doble forma oficial en català i en castellà, i a À Punt s'opta majoritàriament per la forma valenciana quan n'hi ha. S'observa algun error o imprecisió en els noms d'algunes fotografies enviades pels espectadors, que potser caldria revisar prèviament.

A TV3 s'esmenten els noms de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, perquè sempre es parla del temps del conjunt de territoris de parla catalana. A IB3, en canvi, només es fa referència a les Illes. A À Punt no s'anomena el propi territori en cap dels 4 programes analitzats.

Els diferents fenòmens fonètics que s'han observat reflecteixen força bé la variació dialectal. N'hi ha que són del tot adequats i n'hi ha que, tot i ser fruit de l'evolució interna de la llengua, resulten més aviat informals. Alguns meteoròlegs tendeixen a elidir algunes síl·labes per una excessiva rapidesa a l'hora de parlar. També es troben pronúncies interferides que no són acceptables en cap registre. L'espontaneïtat d'un butlletí meteorològic explica que la formalitat del model de llengua que s'hi fa servir es dilueixi: allò que es transmet no és tan formal en el resultat que en percep l'espectador com podria ser-ho en la intenció de l'emissor.

BIBLIOGRAFIA

La gran majoria de les obres consultades per a fer aquest informe tenen versió en línia. Atès que aquest informe es publica a la xarxa, hem optat per donar-ne tan sols els enllaços, en tots els títols en què és possible.

Normativa de l'IEC

Gramàtica de la llengua catalana (GIEC)

Gramàtica essencial de la llengua catalana (GEIEC)

Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana (GBU)

Ortografia catalana (OIEC)

Diccionari de la llengua catalana (DIEC)

Altres obres de referència

Atles Lingüístic del Domini Català

Cercaterm (Termcat)

Diccionari català-valencià-balear (DCVB)

Diccionari de física. UPC, Termcat i Enciclopèdia Catalana (ed. Termcat 2019)

Diccionari de l'emergència climàtica (Termcat)

Diccionari de meteorologia. Joan Jorge Sánchez i Joan Josep Rivera Amores (ed. Termcat 2018)

Diccionari descriptiu de la llengua catalana (DDLC)

Diccionari general de l'esport (Termcat)

Diccionari normatiu valencià (DNV)

Els noms dels niguls a Mallorca (migjorn i llevant). Maria Bonet i Miquel Grimalt. Palma: Documenta Balear, 2004

ésAdir (CCMA)

Gran Enciclopèdia Catalana

Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears

Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Llibre d'estil de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació

Manual d'estil del Servei Meteorològic de Catalunya

Neoloteca (Termcat)

Nomenclàtor dera Val d'Aran

Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya

Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears

Nomenclàtor Toponímic Valencià

Noms dels municipis valencians (AVL)

Onomasticon Cataloniae

Optimot

Petit Atles Lingüístic del Domini Català

Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, III

Tot dret. Llibre d'estil per a la ràdio i la televisió de les Illes Balears (UIB - IB3)

ANNEX. Dades dels 14 butlletins meteorològics analitzats

Mitjà	Data d'emissió	Franja	Enllaç
À Punt	1/9/2022	Vespre	https://www.apuntmedia.es/informatius/a-punt-ntc/oratge/01-09-2022-informatiu-nit-l-oratge_134_1540785.html
À Punt	5/9/2022	Migdia	https://www.apuntmedia.es/informatius/a-punt-ntc/oratge/05-09-2022-informatiu-migdia-l-oratge_134_1541596.html
À Punt	7/9/2022	Vespre	https://www.apuntmedia.es/informatius/a-punt-ntc/oratge/07-09-2022-informatiu-nit-l-oratge_134_1542310.html
À Punt	17/9/2022	Migdia	https://www.apuntmedia.es/informatius/a-punt-ntc/oratge/17-09-2022-informatiu-l-oratge_134_1545530.html
IB3	8/9/2022	Migdia	https://ib3.org/el-temps-migdia-08-09-2022
IB3	11/9/2022	Vespre	https://ib3.org/el-temps-vespre-11-09-2022
IB3	12/9/2022	Vespre	https://ib3.org/el-temps-vespre-12-09-2022
IB3	17/9/2022	Migdia	https://ib3.org/el-temps-migdia-17-09-2022
TV3	1/9/2022	Migdia	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/el-temps-tn-migdia-01092022/video/6173837/
TV3	4/9/2022	Vespre	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/el-temps-tn-vespre-04092022/video/6174129/
TV3	5/9/2022	Migdia	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/el-temps-tn-migdia-05092022/video/6174241/
TV3	8/9/2022	Vespre	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/el-temps-tn-vespre-08092022/video/6174741/
TV3	11/9/2022	Migdia	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/el-temps-tn-migdia-11092022/video/6175046/
TV3	29/9/2022	Migdia	https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/el-temps-tn-migdia-29092022/video/6177990/